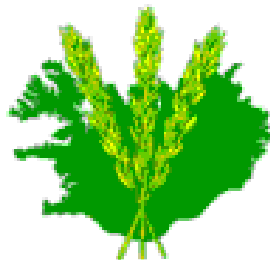

Samhugur, samkennd og sjálfbærni - sókn landsbyggða

Guðrún Schmidt

Fræðslufulltrúi Landgræðslu ríkisins á héraðssetri á Egilsstöðum

Næstu skref

Alþjóðlegur rammi

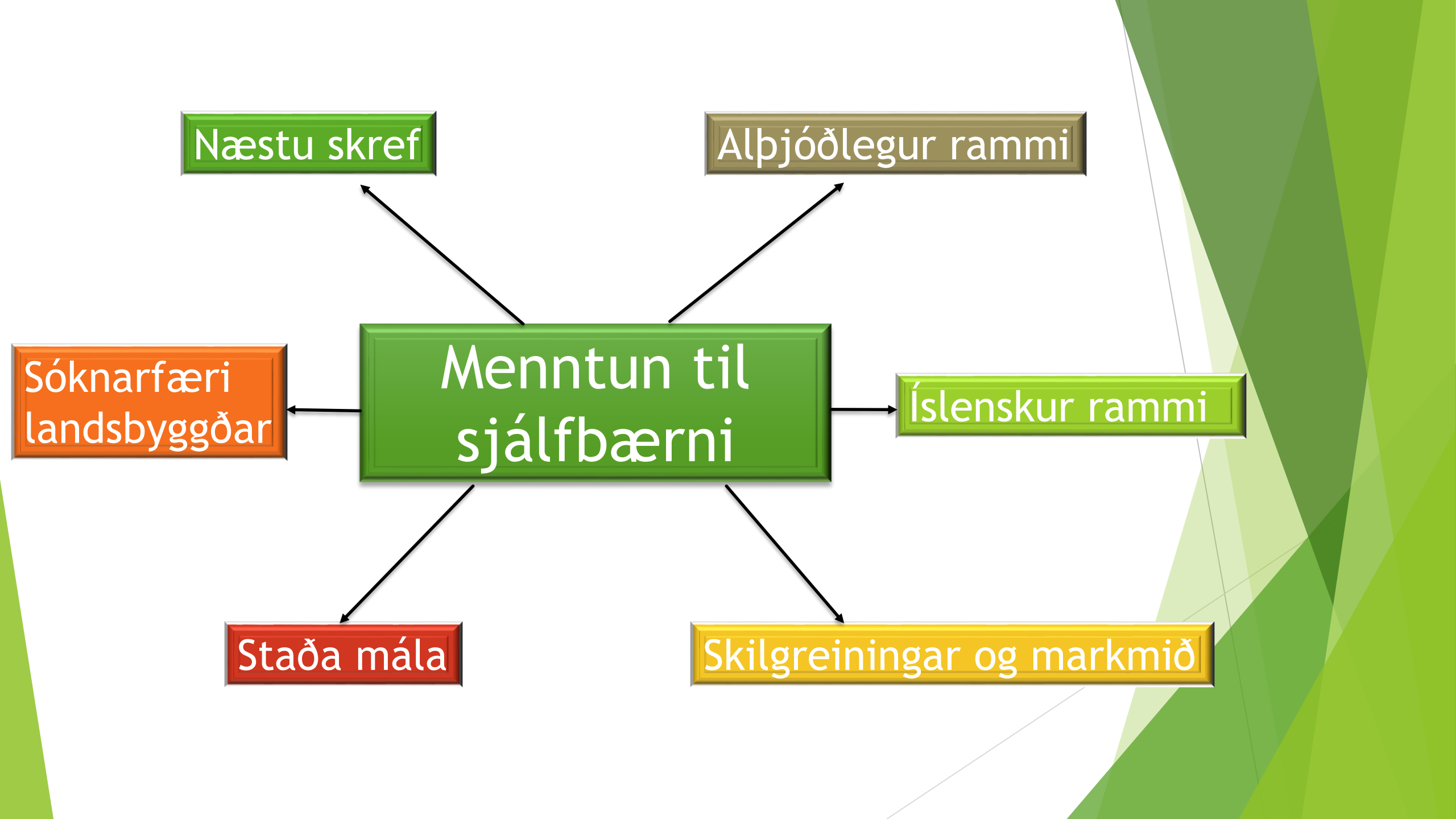
Menntun til sjálfbærni

Íslenskur rammi

Sóknarfæri landsbyggðar

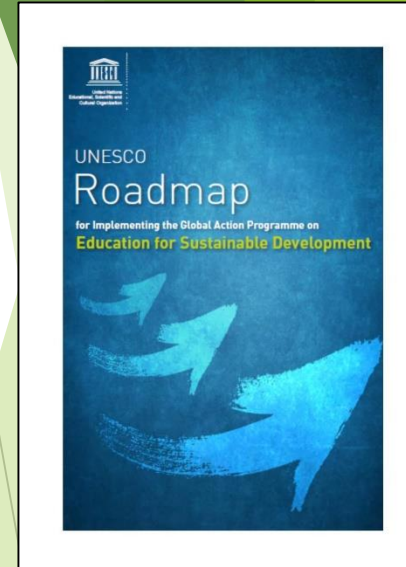
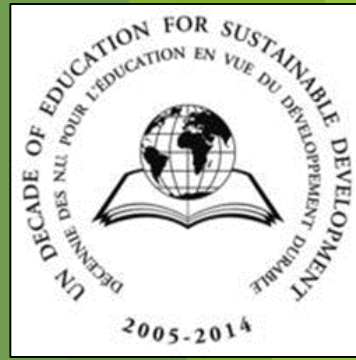
Staða mála

Skilgreiningar og markmið

Alþjóðlegur rammi

- ▶ Sameinuðu Þjóðirnar:
  - ▶ Tilkall um að flétta „menntun til sjálfbærni“ inn í námskrá menntastofnanna
  - ▶ Árin 2005 til 2014 „Áratugur menntunar til sjálfbærni“
  - ▶ Heimsdagskrá í menntun til sjálfbærni
    - ▶ Efling sjálfbærrar þróunar á staðbundnum vettvangi eitt af fimm forgangsattriðum
  - ▶ Heimsmarkmið SP um sjálfbæra þróun
  - ▶ Loftslagssamingur

Íslenskur rammi

- ▶ „Velferð til framtíðar - sjálfbær þróun í íslensku samfélagi“
- ▶ Staðardagskrá 21
- ▶ Aðalnámskrá
  - ▶ Sjálfbærni skilgreind sem einn af sex grunnþáttum menntunar
  - ▶ Siðfræðileg, félagsleg og kennslufræðileg gildi skólastarfsins
  - ▶ Miðla þvert á allar námsgreinar
- ▶ Samræmi milli íslenskra og alþjóðlegra skilgreininga

Menntun til sjálfbærni

Skilgreiningar og markmið

<http://wilderdom.com/games/descriptions/GiantsWizardsElves.html>

- ▶ Markmið: að auka og efla gildi, hæfni og getu einstaklinga til að stuðla að sjálfbærri þróun innan samfélaga
  - ▶ Tilgangur: umbreyting samfélags
- ▶ Nálgast þarf viðfangsefnin á heildstæðan hátt af þverfaglegri viðsýni
- ▶ Nota þátttökuhvetjandi, uppbyggjandi, leitandi og nýstárlegar kennsluaðferðir
- ▶ Nemendur eiga að öðlast margskonar lykilhæfni:
  - ▶ Hæfni til virkrar þátttöku, gagnrýnninnar hugsunnar, að skilja flókin viðfangsefni, til þverfaglegrar hugsunar, að leysa ágreining og komast að niðurstöðu um álitamál, til samkenndar, réttlætiskenndar og til að átta sig á eigin ábyrgð
  - ▶ Geta til aðgerða

Albert Einstein: „Ekki er hægt að leysa vandamál með sama hugsunarhætti og olli þeim“

Umhverfismennt eða menntun til sjálfbærni

- ▶ Pema og innihald
- ▶ Markmið
- ▶ Kennsluaðferðir
  - ▶ Í umhverfismennt: skoðunarferðir, upplifun á náttúrunni, vinna við náttúruvernd, athuganir, tilraunir og hópavinna
  - ▶ Í menntun til sjálfbærni: hlutverkaleikir, hermi-leikir, ímyndunarafls-ferðalög/hugarflug, málping, heimskaffi og framtíðarverkstæði
- ▶ Tenging við aðstæður heima fyrir
  - ▶ Ekki hræðsluáróður heldur lausnamiðað nám

„Að undirbúa jarðveginn - jarðvegur, sjálfbærni og ég“

- ▶ Fyrir nemendur í tíunda bekk og framhaldsskólanema
- ▶ Hlutverkaleikur, úrvinnsla með „fullyrðinga-aðferð“, sýning/kynning nemenda á verkefninu
- ▶ Þrír hópar og mismunandi dæmi; Ísland, Gana og Borneó
- ▶ Nemendur fá mismunandi hlutverk og þurfa að verja ákveðna hagsmuni varðandi landnýtingu á ákveðnu svæði. Þeir eiga að finna lausn með sjálfbæra nýtingu svæðisins að leiðarljósi
- ▶ Nemendur rökræða spurninguna um réttlæti, þjálfra hæfni til lýðræðispáttöku, til samkenndar, til gagnrýnninnar hugsunar og samskipta.

Staða mála

- ▶ Kennarar óska sér:
  - ▶ Markvissa og faglega aðstoð
  - ▶ Tíma og svigrúm til að auka sína eigin þekkingu og hæfni
  - ▶ Endurtekna hvatningu
  - ▶ Verkefnabanka og efni
  - ▶ Aukna samvinnu við nærumhverfið
    - ▶ „Það þarf heilt þorp til að ala upp barn“
- ▶ Eftirspurn eftir skólaverkefnum

Sóknarfæri landsbyggðar

© Transfer-21

- ▶ Sveitarfélög hafa miðlæga þýðingu varðandi sjálfbæra þróun.
  - ▶ Menntun til sjálfbærni þarf að umbreyta í aðgerðir, hún þarf að skila sér inn í hversdagslíf almennings
  - ▶ Tenging milli stjórnmalastefnu og almennings - stefnan færð yfir í staðbundnar aðgerðir
  - ▶ Mörg mál þarfnast ákvarðanatöku heima í héraði og/eða hafa áhrif heima fyrir
    - ▶ Samgöngur, landbúnaður, orkumál o.fl.
  - ▶ Sveitarfélög þjóna mikilvægu hlutverki við að viðhalda lífbreytileika og vinna gegn loftslagsbreytingum

Sóknarfæri landsbyggðar

Hvernig aukin hæfni skv. aðalnámskrá getur styrkt landsbyggðina

- ▶ Lýðræðisleg þátttaka
- ▶ Meðvitund um nærsamfélagið, atvinnumál, framleiðslu, félagsleg málefni, umhverfismál, áttuga, menningu
- ▶ Meðvitund um vistspor vara og neyslu eykst
  - ▶ Meiri eftirspurn eftir vörum framleiddum í heimahéraði
- ▶ Nýsköpun og hugvit frá grasrótinni
- ▶ CittaSlow- verkefnið á Djúpavogi
- ▶ Landvernd - Grænfánaverkefni, Vistheimtarverkefni, Loftslagsverkefni o.fl.

Sóknarfæri landsbyggðar

Liggur fjársjóður í smæðinni?

- ▶ Lítil samfélög ættu að eiga auðvelt með að koma upp ákveðinni hreyfingu, stemningu, hugsjón og stefnu
- ▶ Það sama á við um samhug, samkennd og væntumþykju fyrir staðnum og nærsamfélaginu
  - ▶ Styttri boðleiðir og milliliðalaus samskipti
  - ▶ Nálægðin við fólkið og umhverfið
- ▶ Skólar á landsbyggðinni
  - ▶ Nálægðin við náttúruna
  - ▶ Nálægðin við frumframleiðslu
  - ▶ Nálægðin við nærsamfélagið

Næstu skref

- ▶ Skólar á landsbyggðinni hafa tækifæri til að vera í fremstu röð er kemur að menntun til sjálfbærni samkvæmt aðalnámskrá
- ▶ Skylda skóla að sinna menntun til sjálfbærni
- ▶ Sveitarfélög fara með málefni leik- og grunnskóla
- ▶ Samanburður í menntun til sjálfbærni hér á landi við t.d. Þýskaland
  - ▶ Ísland hefur verkfærin, „tilskipunina“ (aðalnámskrána) nú vantar framkvæmdina!

Næstu skref

- ▶ Það værir styrkur fyrir sveitarfélög að skýra markmið sín varðandi sjálfbæra þróun og herða á aðgerðum í hennar þágu
  - ▶ Langtímastefna, áætlun og tímasett markmið
  - ▶ Ein leið er að efla menntun til sjálfbærni
    - ▶ Landsbyggðin verður eftirsóknarverðari kostur til búsetu og meira aðlaðandi fyrir frumkvöðla og fyrirtæki
    - ▶ Staðardagskrá 21: „Markmið sjálfbærrar þróunar og byggðastefnu eru mörg þau sömu.“

Næstu skref

- ▶ Landsbyggðin þarf sterkari rödd í málefnum sjálfbærrar þróunar
- ▶ Nýtum getu, þekkingu, hæfileika og færni sem er til á landsbyggðinni
  - ▶ Það þarf ekki alltaf sérfræðinga að sunnan...
- ▶ Fullt er af fólki á landsbyggðinni sem hefur góða sérþekkingu og áhuga á málefnum sem viðkoma sjálfbærri þróun
  - ▶ Það fólk þarf að tengjast meira
  - ▶ Búa þarf til farveg til þess að virkja þennan mannauð
  - ▶ Búa þarf til öflugan vettvang í heimabyggð
- ▶ Laða að fleiri störf á sviði sjálfbærrar þróunar

Næstu skref

- ▶ Framkvæmum og sýnum gott fordæmi
- ▶ Sköpum okkur framtíðarsýn sem hefur sjálfbæra þróun að leiðarljósi
- ▶ Sýnum hvaða kosti það hefur í för með sér að búa í litlum samfélögum
- ▶ Sjáum tækifærin sem liggja í breytingum á okkar lifnaðarháttum!!!
- ▶ Við þorum, getum og viljum!

“Education is the most powerful weapon
you can use to change the world.”
(Nelson Mandela)

Takk fyrir!